

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature
Cilt/Volume: 4, Sayı/Issue: 3, Eylül/September 2020

Canan UĞURDAĞ

Öğr. Gör., Hitit Üniversitesi
cananu83@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3218-5612>

Orhan Kemal'in *Ekmek Kavgası* Adlı Hikâye Kitabında Temalar

*Themes in Orhan Kemal's Story Book Titled
"Fight For Bread"*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 29.06.2020

Kabul Tarihi/Accepted: 01.09.2020

Yayın Tarihi/Published: 11.09.2020

Atıf/Citation

Uğurdağ, Canan (2020) Orhan Kemal'in *Ekmek Kavgası* Adlı Hikâye Kitabında Temalar. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4 (3), s. 335.-345. DOI: 10.34083/akaded.759516.

Uğurdağ, Canan (2020). Themes in Orhan Kemal's Story Book Titled "Fight For Bread". *Journal of Academic Language and Literature*, 4 (3), p. 335.-345. DOI: 10.34083/akaded.759516.

<https://doi.org/10.34083/akaded.759516>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi romanın önde gelen isimlerinden biri de Orhan Kemal'dir. Edebiyat dünyasına şiir yayımlayarak giren sanatçı, daha çok romancılığı ve hikâyeciliği ile ön plana çıkmıştır denilebilir. Bu edebi türlerin haricinde oyun ve senaryo çalışmaları da vardır. Orhan Kemal'in *Ekmek Kavgası* adlı ilk hikâyeye kitabı ise toplumcu gerçekçiliğe ait bazı temel çatışmaları içermekte ve toplumsal eleştiri özelliği taşımaktadır. Çalışmamızın ilk kısmında toplumcu gerçekçilik akımına ait temalardan, bu akımın Türk edebiyatındaki temsilcilerinden ve Orhan Kemal'in hikâyeciliğinden kısaca bahsedilmiştir. İkinci kısımda ise *Ekmek Kavgası* adlı eser hakkında bilgi verildikten sonra bu eserde yer alan yirmi dört hikâyedeki temalar konularıyla birlikte ele alınmıştır. Çalışmamızın amacı ise bu hikâyelerin toplumcu gerçekçi bakış açısına göre edebiyat tarihindeki yeri ve önemini tespit etmeye çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Orhan Kemal, toplumcu gerçekçilik, hikâyeye, tema.

Abstract

Orhan Kemal is one of the prominent figures of the socialist realistic novel in Turkish literature. It can be said that the artist, who entered the literary world by publishing poetry, came to the fore with his novelism and storytelling. Apart from these genres, there are also plays and script studies. Orhan Kemal's first story book, *Fight For Bread* contains basic conflicts specific to socialism and contains critical elements. In the first part of our study, the themes in socialist realism, their representatives in Turkish literature and the storytelling of Orhan Kemal are briefly mentioned. In the second part, after giving information about the *Fight For Bread* the themes of the twenty four stories in this work are discussed. The aim of our study is to try to determine the place and importance of these stories in the history of literature from a socialist realist perspective.

Keywords: Orhan Kemal, socialist realism, story, theme.

1. Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik ve Orhan Kemal'in Hikâyeciliği Üzerine Notlar

Realist ve natüralist akımların etkisinde gelişen ve Marksist-materyalist dünya görüşünün şekillendirdiği bir akım olan toplumcu gerçekçilik, Türk edebiyatında da daha çok 1930'lu yıllarda ağırlık kazanmıştır. Başlangıçta Sadri Ertem ve Sabahattin Ali'nin etkisiyle gelişen bu akım, 1950'li yıllardan sonra sosyalist düşüncenin de etkisiyle ideolojik bir yön kazanmış ve 1980'lere kadar güçlü bir şekilde etkisini göstermiştir (Uğurdağ 2019: 265).

Toplumcu gerçekçi eserlerde yazarlar, konuşma dilini romanda veya hikâyede anlattıkları yörenin, bölgenin -geniş ölçekte mekânın- insanının ağız özelliklerini gösterecek biçimde kullanırlar. Bu metot da güçlü betimlemelerin yapılmasını sağlar. Özellikle 1930'lu yıllardan sonra dar gelirli insanların ve işçilerin hayatlarından bahseden eserlerde dönemin siyasal özelliklerini görmek mümkündür. Yine toplumcu gerçekçi eserlerin bir özelliği de eserde anlatılan olayların bir düşünceyi doğrulamak veya bir tezi savunmak olduğu söylenilebilir.

Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi yazarlar olarak akla gelen isimler arasında, *Sabahattin Ali*, *Sadri Ertem*, *Samim Kocagöz*, *Kemal Bilbaşar*, *Orhan Kemal*, *Yaşar Kemal*, *Fakir Baykurt*, *Abbas Sayar*, *Dursun Akçam*, *Mahmut Makal* ve *Rıfat Ilgaz* sayılabilir. Bu sanatçıların eserlerinde toplumcu gerçekçiliğe has olarak görülen bazı temel çatışmalar vardır: *Ağa-köylü*, *işçi-patron*, *zengin-fakir*, *güçlü-güçsüz*, *ezenler-ezilenler* gibi. Toplumcu yazarlar, daha çok toplumdaki düzensizliklerin, çatışmaların ve köy, kasaba gibi küçük yerleşim yerlerinin sorunları üzerinde yoğunlaşmışlardır. Eserlerde mekân olarak Anadolu coğrafyası vardır ve kişiler de Anadolu halkını temsil eden kişilerdir. Bu romancıların çoğu, Anadolu gerçeklerini bizzat yerinde yaşayan insanlar olduklarından tecrübe ettikleri ve gözlemedikleri her şey, çok daha gerçekçi bir şekilde eserlerine yansımıştır. Bu eserlere tematik olarak şu örnekler verilebilir:

1. Ağa-köylü ilişkisinin veya köy halkının ezilmişliğini anlatan *İnce Memed* (Yaşar Kemal).
2. Topraksızlığın yarattığı acı sonuçlar temasının işlendiği *Yer Demir Gök Bakır* (Yaşar Kemal), *Bir Karış Toprak* (Samim Kocagöz).
3. Yaşadıkları zorluklar nedeniyle köyden kente göç etmek zorunda kalan insanlar temasıyla *Vukuat Var* (Orhan Kemal), *Gurbet Kuşları* (Orhan Kemal) gibi (Uğurdağ 2019:265).

Ekmek Kavgası adlı eserini ele alacağımız Orhan Kemal de edebiyatımızda toplumcu yazının önemli isimlerinden biridir. Kendisi pek çok edebî türde yazı kaleme almış olsa da edebiyat tarihimizde daha çok romancılığı ile önemli bir yer edinmiştir.

1914 yılında Adana’da dünyaya gelen yazarın asıl adı Mehmet Raşit Ögütçü’dür. Kayseri Cezaevi’nde kalırken hece ölçüsü ile yazdığı ilk şiiri (“Duvarlar”) Reşat Kemal imzasıyla *Yedigündergisinde* yayımlanır (1939). *Yedigünve Yeni Mecmua*’da da şiirler yayımlayan sanatçı, Bursa Cezaevi’nde tanıştığı Nâzım Hikmet’in yönlendirmesiyle şiiri bırakmış, öykü ve roman yazmaya başlamıştır. *Yeni Edebiyat* dergisinde yayımlanan (1940) “Balık” adlı öyküsünden sonra *Yeni Ses, İkdam, Yürüyüş, Yurt ve Dünya, Yiğim, Gün, Genç Nesil* ve *Varlık* dergilerinde yayımlamayı sürdürdüğü öyküleriyle adını duyurmuştur (Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi 2001: 626). Hikâyeyi romana geçişte bir aşama olarak gören Orhan Kemal, 265 hikâyekaleme alır ve 1950’li yıllarda bu alanda usta bir hikâyeci olarak kendini kabul ettirir. Ona göre iyi bir romancı olmak için hikâye yazmak şarttır ve iyi bir hikâyeci belirli kalıplara takılmadan kendini yenilemelidir. Bunun yolu ise okumaktan ve eleştirmekten geçmektedir (Bakır 2018: 53).

Orhan Kemal’in hikâyelerinde ele aldığı konuları; *“yoksul, haylaz gençlerin yaşantıları; sınıf değiştirmek veya ekmeğini kazanmak adına emek sarf eden işçi, küçük esnaf mücadeleleri; ağalık ve patronluk arasında gidip gelen fabrika sahiplerinin tutumları; köylülükten şehir işçiliğine doğru kaymaya çalışan insanların yaşadıkları değişimler”* şeklinde ele almak mümkündür (Kekeç 2019: 306). Fakat sanatçının bu konuları işleyiş tarzı, kimi yazarların uyguladığı toplumcu gerçekçilik anlayışından farklıdır. Orhan Kemal sosyal hayata bakarken ve malzemesini seçerken “toplumcu gerçekçi”dir ama bu malzemeyi yansıtırken “gözlemci ve eleştirel gerçekçi” olarak nitelendirilebilir (Kekeç 2019: 306).

Orhan Kemal’in hikâyelerinin tematik alt yapısını oluşturan kavram “insan”dır. Yazar,

“tanıdığı, gördüğü, içlerinde benzer şartlarda yaşadığı insanı, onların sorunlarını, varlığını hiç kaybetmeyen ve okuyucuya da hissettiren bir umut ve inançla anlatır. O, insana, insanın gücüne inanır. Hikâyelerinde demagoji, umutsuzluk, kötümserlik yoktur. Gördüklerini, Türk toplumunda yaşananları açık, yalın, gerçekçi bir biçimde, değiştirmeden aktarır. Amacı tek başına sanat yapmak veya fayda sağlamak değil, gerçekleri tüm çıplaklığıyla yansıtmaktır” (Özer 2016: 18).

Toplumcu gerçekçi bakış açısına sahip olan Orhan Kemal’in, elindeki malzemeyi işlerken gözlemci ve eleştirel gerçekliğe uygun şekilde yazdığını belirtmiştik. O, gerçek hayatta gözlemediği hususları eserine aktarırken bu gerçekliği uygun şekilde korumaya gayret eder. Onun hikâyelerinde gerçek mekânlar söz konusudur.

“Evler, sokaklar, fabrikalar, kahveler, minibüsler, hapishaneler onun öykülerinin geçtiği mekânlardır. Gözlem konusunda oldukça başarılı olan Orhan Kemal, yaşama ve insanlara bakmasını ve onları görmesini çok iyi bilen bir yazardır. Hikâyelerinde kullandığı günlük konuşma dili, yazdıklarının kolay anlaşılmasını

ve çok okunmasını sağlar. Eserlerinin sahip olduğu konu zenginliği onun yaşadıkları, gördükleri ve görebilme yeteneği ile ilgilidir" (Özer 2016: 19).

Hikâyelerinde Rus yazar Maksim Gorki'nin etkilerinin de hissedildiği Orhan Kemal'in hikâye tekniğinde diyalogların önemi büyüktür. Bunun nedeni, konuşmaların hikâye kişilerinin iç dünyalarını gösteren kısımlar olmasıdır. Yazar da, eser kişilerinin iç dünyasını tarafsız bir şekilde vermeye gayret eder bu diyaloglarda (Uyguner 1975: 110). Yine onun hikâyelerinde kurguda büyük gerilimlere rastlanmaz. Bu da izlenimcilik ve gözlemcilikten gelen bir özelliktir (Uyguner 1975: 112) Orhan Kemal'in *kendi emeği ile geçinen ve ekmeğinin peşinde olan insanı* anlatırken oldukça gerçekçi bir çizgide yürüğünü belirtmekte fayda vardır.

Orhan Kemal, ilk hikâye kitabına da *Ekmek Kavgası* adını vermiş, eserlerinin büyük bir kısmında da geçimini sağlamak için çalışan insanın yaşadıklarını, çektiği acıları ve mücadelesini anlatmaya çalışmıştır. Orhan Kemal'in hikâye kitapları ise şunlardır: *Ekmek Kavgası* (1949), *Sarhoşlar* (1951), *Çamaşırcının Kızı* (1952), *72. Koğuş* (1954), *Grev* (1954), *Arka Sokak* (1956), *Kardeş Payı* (1957), *Babil Kulesi* (1957), *Dünyada Harp Vardı* (1963), *Mahalle Kavgası* (1963), *İşsiz* (1966), *Önce Ekmek* (1968), *Küçükler ve Büyükler* (1971), *Yağmur Yüklü Bulutlar* (1974), *Kırmızı Kúpeler* (1974), *Oyuncu Kadın* (1975), *Arslan Tomson* (1976), *Serseri Milyoner*, *İki Damla Gözyaşı* (1976) (Kecek 2019: 319).

2. Ekmek Kavgası Adlı Eserde Temalar

Yazarın ilk hikâye kitabı olan *Ekmek Kavgası*'nın ilk basımı Varlık Yayınevi tarafından 1949 yılında yapılmıştır. Kitabın 2013 yılına kadar ki baskıları ise şöyledir:

1-6. Basım: 1949-1976, Varlık Yayınevi.

7-13. Basım: 1980-2003, Tekin Yayınevi.

14-18. Basım: 2007-2012, Everest Yayınları.

19. Basım: 2013, Everest Yayınları (Bakır 2018: 74).

Ekmeğinin peşinde giden sıradan insanların dramatik durumuna Orhan Kemal'in "*Ekmek Kavgası*" (1949)'ndaki hikâyelerinde rastlarız. Onun sanatına hâkim olan bu ana tema, yazarı oldukça yaygın bir üne kavuşturan başka eserlerinde de kendisini hep belli etmiştir (Alangu 1974: 1388'den akt. Bakır 2018: 76). Çalışmamıza konu olan *Ekmek Kavgası* adlı hikâye kitabının 1976'da Varlık Yayınları tarafından yayımlanan baskısındaki hikâyeler yirmi dört tanedir ve isimleri şunlardır: "*Ekmek Kavgası*", "*Revir Meydancısı Yusuf*", "*Mahalle Bekçisi Ali*", "*Köpek Yavrusu*", "*Ekmek, Sabun ve Aşk*", "*Bir Öksüz Kız Etrafında*", "*Bir Ölüye Dair*", "*Bir İnsan*", "*Teber Çelik'in Karısı*", "*Afaracı Hacı Ali*", "*Bir Kadın*", "*Bir Yılbaşı Macerası*", "*Uyku*", "*Dönüş*", "*Kitap*

Satmaya Dair”, “*Propagandacı*”, “*Yemişçi*”, “*Çocuk Ali*”, “*Büyücü*”, “*Cünha*”, “*Kirli Pardesü*”, “*İneğin Biri*” “*Ali Osman*” ve “*Piyango Bileti*”dir. Bu öykülerin pek çoğunda baskın tema *yoksulluktur*. Toplumcu gerçekçi bakış açısı ile keskin bir gözlemciliğin birleştiği hikâyelerin konularına yakından bakmakta fayda vardır.

Ekmek Kavgası: Tabiat ve insan betimlemesi ile başlayan ilk hikâye kitaba da adını veren *Ekmek Kavgası*'dır. 1947 tarihli bu öyküde savaş zamanı askerî bir birliğin mutfak artıklarıyla karınlarını doyuran sefalet içindeki insanların açlık korkusu anlatılmıştır.

Revir Meydancısı Yusuf: 1948 tarihli öyküde Trakya'nın kıraç bir köyünden olan Yusuf, koyun çalmaya gelen bir hırsız öldürdüğü için on sekiz yıl hüküm giymiştir. Hikâyede, Yusuf'un bir yanlış anlaşılma sebebiyle revirden tekrar hapishaneye dönmesi anlatılır. Açlık ve ekmek kaygısı, Orhan Kemal tarafından şu satırlarda özellikle vurgulanmıştır: “*Meydancı Yusuf, içeri atılıp, bir kap yemekten olmanın kaygısını yüreğinde taşıyarak, yataklarını eski bir çula sararken, aşçı başucuna dikilmiş, giderken bir şeyler alıp götürmesin!*” diye onu dikkatle kolluyordu (Ekmek Kavgası 1976: 18).

Mahalle Bekçisi Ali: Fabrikadan hasta olduğu için doktor raporu ile çıkarılan Ali, bekçiliğe başvurur ve kabul edilir. Eski çalıştığı fabrikanın olduğu mahallede bekçilik yapmaya başlar. Güçlü – güçsüz çatışmasının görüldüğü bu hikâyede, Ali'nin bu çatışmayı öncelikle kendi içinde yaşadığı âşikârdır: “*Bu mahalleye, hem devaktille amelelik ettiği fabrikanın bulunduğu bu mahalleye bekçi olmak, gururunu okşamıştı. Eskiden yüzüne bakmıyan, itilip kakılan 'alttarafı iki paralık amele' gibilerden, onu sümsükleyen ustabaşından fabrika kapıscısına kadar herkes, şimdi ona hususi bir kıymet verecekti*” (Ekmek Kavgası 1976: 20-21). İşini çok önemseyen Ali, kasketini taktıktan sonra bu haliyle kendisini “*amele arkadaşlarından üstün bulur*” (Ekmek Kavgası 1976: 22). Bir gün fark edilmek tutkusuyula yaşar. Bir zamanlar kendisinin de işçilerden biri olduğu fabrikada çalışanlara, şimdi sınıfsal olarak üst tabakadan olduğu gayesiyle bakar.

Köpek Yavrusu: 1948 tarihli bu öyküde iki arka bacağı yük arabası altında ezilen bir köpek yavrusunun hikâyesi anlatılır. Çocukların zalimliğine değinilir. Burada “*çektığı acıyı İNSAN'lara bir türlü anlatamıyan*” (Ekmek Kavgası 1976: 29) bir köpek yavrusu vardır. Köpeğe zarar veren çocukları uyaran Hamal Mehmet de bir yanlış anlaşılma sonucu sanki çocuklara zarar veriyormuş gibi anlaşılacak karakola götürülür. Yavru köpek ise öldü zannedilerek çöpçüler tarafından alınır. Güçlü-güçsüz, ezen-ezilen çatışması bu sefer de insanlar ve hayvanlar ile merhamet teması üzerinden anlatılmıştır.

Ekmek, Sabun ve Aşk: 1946 tarihli bu hikâye, yazarın "ben" anlatıcı olarak yer aldığı bir metindir. Hapishanede, Galip adlı bir gardiyanla tanışan yazar, Galip'e sosyal iletişim ve kültür konusunda yardımcı olmak ister. Kitaplar ve hayat üzerine sohbet ederler. Galip, bir kadın mahkûma âşık olmuştur. Galip'in aşkı daha soyut iken kadın mahkûmun aşkı, maddi temellere dayalıdır. Bu yüzden Galip, kadına kızmıştır. Bu hikâyede de vurgulanan insanın yaşamak için duyduğu temel ihtiyaçların (giyinme, barınma, yemek) aşktan önce geldiğidir. Kadın, Galip'ten temizlik için sabun; yemek için de iki somun ister. Galip, buna sinirlense de yerine getirir. Sonra da evlenirler. Burada da dikkat çekilen husus yine ekmek kavgasıdır.

Bir Öksüz Kız Etrafında: Bu hikâyede hâli vakti yerinde bir ailenin kızı olan Nurhan'ın, sınıf arkadaşı Münevver'e duyduğu acıma duygusu anlatılır. Bir aile sofrasında dile getirilen bu duygular, aile arasında tartışmaya sebebiyet verir. Münevver bir kapıcının kızıdır ve babasını da kanserden kaybetmiştir. Nurhan da onun bu hikâyesini ailesine anlatır. Bu duruma en çok Nurhan'ın babası üzölmüş ve kendisini çok da umursamayan eşine "*Bilmiyorsunuz, dedi, sefalet nedir bilmiyorsunuz hanım...*" (Ekmek Kavgası 1976: 49) diyerek tepkisini belirtir. Hikâyenin teması yoksulluktur. Maddi yönden zengin olan kesimin yoksulluğa bakış açısı da yansıtılmıştır.

Bir Ölüye Dair: 1943 tarihli bu hikâyede de intihar eden Zehra adlı bir kadının ölümünün, mahallesindeki yansımaları anlatılır. Zehra fabrikada çalışan bir işçidir ve ölümü mahallede olumsuz dedikoduların yayılmasına sebebiyet verir. Üç çocuklu iplik işçisi Zehra'nın sefalet içindeki yaşamı acı ile sonlanmıştır. Burada *yoksulluk* temasının yanında *çaresizliği* de görmek mümkündür.

Bir İnsan: 1946 tarihli bu hikâyede yazar -anlatıcı, kendisinde hoş hatıralar barındırmayan eski bir tanıdıkla karşılaşmasını anlatır. Bu kişi, bir avukatın oğludur ve zamanında hikâyenin anlatıcısına kibirli davranmıştır. Şu an ise işsiz ve kimsesizdir. Anlatıcı, bu kibirli kişiyi tarif ederken bir yandan da kişinin içinde bulunduğu perişanlığı ve yoksulluğu şöyle vurgular: "*Bu adam, alaylarından vazgeçtim, beni yalan ifadesiyle beş yıla mahkûm ettirmiş bir insandı... Lâkin, böyle şeyler düşünmenin sırası değil, aç bir insandı, fenalık yaptığı bir insandan af dilemeden önce ekmek istiyordu* (Ekmek Kavgası 1976: 60).

Teber Çelik'in Karısı: 1946 tarihli bu hikâyede, Teber Çelik adlı bir işçinin karısı Seyran'ın, aç karınlarını doyurmak için yaşadığı zorluklar hayattan bir kesit olarak okuyucuya sunulur. Toplum içinde kadının bulunduğu acı duruma dikkat çekmek isteyen yazar bunu, *Bir Ölüye Dair*'de Zehra, *Teber Çelik'in Karısı* adlı öyküde de Seyran üzerinden anlatmaya çalışır. Bu öykülerdeki kadınlar Ekmek kavgası içinde var olma mücadelesi vermeye çalışan fakat her koşulda erkeklerin olumsuz tavırları ile karşılaşan kadınlardır. Çaresizlik, bu öykünün temasını oluşturur.

Afaracı Hacı Ali: 1948 tarihli hikâyede, Afaracı Hacı Ali'nin ineğini sakatlayan Ağzıbüyüklerle çatışması anlatılır. Bir köy hikâyesi olan metinde, köyün topraklarının büyük çoğunluğuna sahip olan Ağzıbüyüklerle Hacı Ali arasında yine sınıf farkından doğan güçlü- güçsüz, ezen-ezilen çatışması yoksulluk teması etrafında anlatılır.

Bir Kadın: 1948 tarihli hikâyede, genç yaşta evlendiği kocası başkasıyla kaçınca kötü yola düşen ve yasa dışı işlerle uğraşan bir kadının dramatik hayatından bir kesit sunulur. Burada, kadının toplum tarafından dışlanarak ezilmesi yine çaresizlik teması çevresinde anlatılmıştır.

Bir Yılbaşı Macerası: 1943 tarihli bu hikâyede, fabrikadaki memurların bir yeni yıl gecesinde mesaiye yaşadıkları ve buna bağlı olarak gelişen olaylar anlatılır. Bu hikâyede muhasebeci, Primatist Muhiddin ve hesap memuru Nuri arasında cereyan eden olaylar, zorlukla geçinen Nuri'nin işten çıkarılmasıyla son bulur. Burada da zengin ve güçlü tabakayı Hurşit Ağa temsil etmektedir. Zengin -yoksul çatışmasında ezilen ve hor görülen Nuri olmuştur. Muhiddin'in istemeden de olsa kovulmasına neden olduğu Nuri'ye: "Üzülme. Dünya Hurşit ağanın fabrikasından ibaret değil!" (Ekmek Kavgası 1976: 104) demesindeki fabrika ve patron vurgusu toplumcu gerçekçi bakış açısının eleştirel özelliğini de göstermektedir.

Uyku: 1942 tarihli bu hikâyede de çocuk fabrika işçilerinin acıklı hayatlarından gerçekçi bir kesit sunulur. Hikâyede, günde on sekiz saat çalıştırılan bu çocuklardan Sami adlı bir çocuğun fabrikadaki bir gününden bahsedilir. Bu sefer evine ekmek götürmeye çalışan bir çocuk hikâyesinin merkez kişisidir. Yoksulluk, hâkim temadır.

Dönüş: Tren istasyonunda kalan bir ailenin dramatik yaşamından bir kesitin anlatıldığı hikâyede baba, "hıncanın trenlerde üç günden beri, karısıyla çocuklarını rahat ettirebilmek için uğraşmış, didinmiş, bazan kavga, bazan tatlılıkla, çocuklarının rahatını sağlamağa çalışsan" (Ekmek Kavgası 1976: 125) biridir. Hikâyede sefalet, işsizliğe önemli ölçüde vurgu yapılır: "Kadın biliyordu ki, kocası işsiz ve fakir bir baba olmanın dehşetli azabı içindedir (Ekmek Kavgası, 1976: 125).

Kitap Satmaya Dair: 1948 tarihli hikâyede açlıktan ve fakirlikten kitaplarını satmaya karar veren bir babanın acıklı hikâyesi söz konusu edilir. Ne var ki ailenin babası, kitaplarını gururundan dolayı satamamıştır. Bundan dolayı hem sinirli hem de üzüntülüdür. Karısı ve kızına dönerek "İşsiz bir baba, işsiz bir koca sevilir mi?" (Ekmek Kavgası, 1976: 140) diyerek çaresizliğini vurgular. Bu hikâyede ailenin annesi "açlığını bütün şiddetile duyan" (Ekmek Kavgası 1976: 140) bir kadındır.

Propagandacı: Arapgirli bir dilencinin kalaycı çırağı bir çocukla yaşadığı çekişmenin anlatıldığı hikâyede yoksul insanların yaşamından bir kesit sunulmuştur.

Yemişçi: Oğulları kaza geçiren ve onlardan birini kaybeden yemiş satan bir babanın acıklı hikâyesi anlatılır. Yemişçi "*hiç kimseye avuç açmayan*" (Ekmek Kavgası 1976: 153) biridir ve hikâyede yoksulluk, toplumsal adaletsizlik üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır.

Çocuk Ali: Kömür yakarken ateşi ormana sıçratarak yangına sebep olan köylüler, bu suçu bir çocuğun üstüne atmaya karar verirler. Bu çocuk, köyde dul bir kadının oğlu olan Ali'dir. Çocuk olduğu için az ceza alır gerekçesiyle üzerine suç atılan Ali'nin hapisanedeki hayatından bir kesitin anlatıldığı hikâyede yoksulluk ön plândadır.

Büyücü adlı hikâyede ise muska yazarak mahalleliye kendisini kabul ettirmiş ve sevdirmiş, hatta mahalleli tarafından kollanan -adeta ulvi bir varlık olarak görülen- bir adamın hikâyesi anlatılır. Burada da bilgisizliğin yol açtığı durumlar anlatılır.

Cünha adlı hikâyede ise Adliye'de meydan gelen bir olaydan bahsedilir. Aralarında evlilik akti olmayan bir çift, nikah işlemleri için adliyeye gelir ve burada bazı olaylara maruz kalır.

Kirli Pardesü: Eserde, üstündeki pardösünün dedikoduya yol açtığı bir kâtibin hikâyesi söz konusudur. Aldığı maaş ailesini geçindirmeye yetmeyen üç çocuklu bir kâtip yaz kış aynı pardösü ile işe gelmektedir. Yazın, etraftakiler bu memur hakkında ileri geri konuşmaya başlayınca müdür, kâtipten pardösüsünü çıkarmasını ister. Adamcağız utanarak çıkarır. İçinde hiçbir giysi yoktur. Müdür bu duruma çok üzülerek adamdan tekrar giyinmesini ister. Burada da çaresizlik teması ağır basmaktadır.

İneğin Biri: Bu hikâyede ise futbol maçı yapan çocukların aralarında geçen bir diyalogdan sonra, çocuklardan Necdet'in olup biteni ailesine anlatmasıyla gelişen olaylar dizisi anlatılır. Necdet annesi ile konuşurken kadın eşi için "*senin beyban büyük adam...*" (Ekmek Kavgası 1976: 189) der. Necdet, arkadaşı Altan'ın babasını sorar "*Altan'ın babası?*" (Ekmek Kavgası 1976: 189). Çocuğun aldığı cevap ise "*Hiç, katip parçası...*" (Ekmek Kavgası, 1976: 189) şeklinde olur. Bunun üzerine Necdet "*Yaşasın! Benim beybam, onun kambur babasından çok büyük. Hem onların otomobilleri de yok!*" (Ekmek Kavgası, 1976: 189) sözlerini sarf eder. Bu hikâyede de sınıfsal çatışmaya ve yoksul insanların hor görülmesine epeyce dikkat çekilmiştir.

Ali Osman: Bu hikâyede, hayatının çoğunu gurbette çalışarak geçirmiş, hayat tecrübesi çok olan ve amelelik yapan Ali Osman'ın hayatından bir kesit sunulmuştur. Ali Osman'ı tarif eden şu cümle aslında bütün bu hikâye kitabının temel dayanağı olan "ekmek"i "iş"i vurgulamak açısından önem taşır: "*Allah bir epmek vermişti, yer şükrederdi*" (Ekmek Kavgası 1976: 199). Kendisinden yaşça küçük köylüsü İsmail'e de iş bulan Ali Osman ve İsmail arasındaki şu diyalog ise dikkat çekicidir:

"Senin de ne doymaz karnın varmış bire emmi?"

Her bi şeyin başı karın aslanım. Sen sen ol, karnın doymayışın gözele mözele bakma!" (EkmeK Kavgası, 1976: 204). Köyden kente çalışmak için gelen ve geçim derdindeki insanların oldukça gerçekçi bir şekilde yansıtıldığı bu hikâyede tema, emektir.

Piyango Bileti: Hikâyede, piyango bileti alan bir adamın, kendisine büyük ikramiye çıksa ne olurdu diyerek karısıyla kurduğu hayaller anlatılır.

EkmeK Kavgası'ndakikişiler, genelde alt tabakadan insanlardır. Ayrıca, *"sınıfsal bilinçten yoksun olan hikâye kahramanlar ıhaklarının farkında dahi değildir; bu yüzden birlikte hareket edemezler. Bu ilk hikâyelerde toplumsal yozlaşmaya sıklıkla rastlanır. İçinde bulunulan ağır şartlar ve çaresizlik, bireylerin de yozlaşmasına zemin hazırlar* (Bakır 2018: 75).

Sonuç

Toplumcu gerçekçi bakış açısını iyi bir gözlemcilik ve eleştirelilik ile birleştiren Orhan Kemal, ilk hikâye kitabı olan *EkmeK Kavgası*'nda da bunu uygulama gayreti içindedir. Toplumcu çatışmaları (güçlü-güçsüz, ezen-ezilen, ağa-köylü, işçi-patron, zengin-fakir) ekmeğinin peşinde koşan insanlar üzerinden doğal bir şekilde anlatmıştır. Yazar, yirmi dört hikâyesinde de -genelde- alt tabakadan seçtiği kişilerin hayatlarından kesitleri daha çok *yoksulluk* teması etrafında kaleme almıştır. Hikâyelerde yoksulluk dışında en çok işlenen tema ise *çaresizlik*dir. Son olarak, *sosyal adaletsizlik* de üçüncü bir tema olarak yer alabilir. Güçlü ve gerçekçi diyalogların yer aldığı bu hikâyeler toplumdaki pek çok soruna da değinmektedir.

Kadınların toplumdaki yeri, işçilerin sorunları, çocuk hakları ve çocuk işçiler, köyden kente çalışmaya gelen insanların yaşadıkları çatışmalar, memurlar, mahkûmlar ve dilencilerin toplumda karşılaştıkları durumlar ve bunların etkileri gibi konuların anlatıldığı bu yirmi dört hikâye, toplumcu gerçekçi hikâyeciliğin gelişim çizgisinde hem Orhan Kemal hem de edebiyatımız nezdinde önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Bakır, Sinan (2018). *Orhan Kemal'in Hikâye Dünyası*. Ankara: Hece Yay.
- Kekeç, İsmail (2019). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı ve Hikâyesi (1923-1980)."
Yeni Türk Edebiyatı. Fatih Sakallı. Ankara: Nobel Yay. 269-330.
- Orhan Kemal (1976). *Ekmek Kavgası*. İstanbul: Varlık Yay.
- Özer, Ayşe Rabia (2016). Orhan Kemal'in Hikâyelerinde Yapı Ve Tema. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* (2010). Cilt:II, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 626-629.
- Uğurdağ, Canan (2019). "Sadri Ertem'in Çıkrıklar Durunca Adlı Romanında Toplumcu Gerçekçi Algı." *Algı'ya Dair*. Erol Kuyma ve Atiye Nazlı. İstanbul: Kesit Yay. 259-271.
- Uyguner, Muzaffer (1975). "Orhan Kemal'in Öykücülüğü Üzerine." *Türk Dili (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı)*. 32(286): 104-114.